

پژوهش‌ها در معماری اسلامی ۹

شماره شایا: X 980 - 2382

فصلنامه علمی - پژوهشی
قطب علمی معماری اسلامی
سال سوم - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۴

- الگوی پنهان حاکم بر نظام استقرار فضایی در مسکن ایرانی - اسلامی (بررسی موردی خانه رسولیان یزد)
حسنعلی پورمند / فاطمه طباطبایی ملاذی
- بررسی ابزارها و روش‌های ایجاد محرمیت در خانه‌ی زینت‌الملک شیراز منطبق بر آیات و روایات اسلامی
کوروش مؤمنی / ندا ناصری
- بررسی اهمیت، اولویت و اصالت فضای باز در مسجد
امیر سلمانی / محمدحسین رحیمی / مهدی خاک‌زند
- مقایسه سبک شناختی معماری مساجد ایرانی و شعر فارسی
افسانه خاتون آبادی
- مدیریت شهری دوران اسلامی در فضاهای اقتصادی شهر و توسعه و بکارگیری آن در شهرهای ایران امروز
محمد حسین شریف زادگان / بهزاد ملک پور اصل
- مقایسه‌ی تحلیلی نگرش غربی حفاظت با جهان بینی اسلامی در تبیین وجوه فراکالبدی میراث معماری
رضا ابوئی / محمدرضا اولیاء / زهره یادگاری / شهاب افاضت
- نقش مرمتگر در مرمت ابنیه‌ی حوزه‌ی فرهنگ و تمدن اسلامی؛ تأملی بر مبانی رویکردهای مرمتی در دانش مرمت بر اساس عامل انسانی مرمت
محمود ارژمند / احمد امین‌پور

مدیر مسئول: معاونت پژوهشی دانشگاه علم و صنعت ایران

سر دبیر: مهندس عبدالحمید نقره کار

مدیر داخلی: دکتر محمد منان رئیسی

ویراستار ادبی فارسی: سارا متولی

کارشناس مجله: امیرحسین یوسفی

ویراستار انگلیسی: امید خزانین

هیأت تحریریه:

دکتر سید غلامرضا اسلامی: دانشیار دانشگاه تهران

دکتر حسن بلخاری: دانشیار دانشگاه تهران

دکتر مصطفی بهزادفر: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمد رضا پور جعفر: استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر مهدی حمزه نژاد: استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر اسماعیل شیعه: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر منوچهر طیبیان: استاد دانشگاه تهران

دکتر محسن فیضی: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر حمید ماجدی: دانشیار واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر اصغر محمد مرادی: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر غلامحسین معماریان: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر فاطمه مهدیزاده سراج: دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمد نقی زاده: استادیار واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر علی یاران: دانشیار وزارت علوم تحقیقات، فناوری

طراح جلد و صفحه آرا: امیرحسین یوسفی

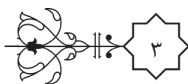
قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

لیست داوران این شماره:

دکتر بهمن ادیب زاده: دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
دکتر آریتا بلالی اسکویی: استادیار دانشگاه هنر اسلامی تبریز
دکتر لیدا بلیلیان اصل: استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز
دکتر محمدرضا بمانیان، استاد دانشگاه تربیت مدرس
دکتر مهدی حمزه نژاد: استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران
دکتر محمدمنان رئیسی: استادیار دانشگاه علم و صنعت
دکتر سید محمدحسین ذاکری، استادیار دانشگاه شیراز
دکتر مینو قره بیگلو: استادیار دانشگاه هنر اسلامی تبریز
دکتر علی عمرانی پور: استادیار دانشگاه کاشان
دکتر محمدباقر کبیرصابر: استادیار دانشگاه تهران
دکتر منصوره طاهباز: دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
دکتر جعفر طاهری: استادیار دانشگاه فردوسی مشهد
دکتر ابوالفضل مشکینی، استادیار دانشگاه تربیت مدرس
دکتر قاسم مطلبی: استادیار دانشگاه تهران
دکتر اصغر محمد مرادی: استاد دانشگاه علم و صنعت ایران
دکتر فاطمه مهدیزاده سراج: دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران
دکتر سیدرسول موسوی حاجی: دانشیار دانشگاه مازندران
دکتر مسعود ناری قمی: استادیار دانشگاه کاشان
دکتر احد نژاد ابراهیمی: استاد یار دانشگاه هنر اسلامی تبریز
دکتر پریسا هاشم پور: استادیار دانشگاه هنر اسلامی تبریز
دکتر بهزاد وثیق: استادیار دانشگاه صنعتی جندی شاپور

نشریه پژوهش‌های معماری اسلامی بر اساس مجوز کمیسیون نشریات
وزارت علوم تحقیقات و فناوری به شماره ۱۳۷۲۰۶/۱۸/۳ مورخ
۹۳/۷/۲۸ از شماره نخست دارای اعتبار علمی پژوهشی می باشد.

این مجله در پایگاه های (SID) و (ISC) نمایه می شود.

الگوی پنهان حاکم بر نظام استقرار فضایی در مسکن ایرانی - اسلامی (بررسی موردی خانه رسولیان یزد)

حسنعلی پورمند*

استادیار، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

فاطمه طباطبایی ملاذی**

دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب (نویسنده مسئول)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۷/۸ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۴/۱۱/۱۳

چکیده:

مسکن در اسلام، مرکز آموزش پاکدامنی و زمینه‌ساز جامعه ای عاری از فساد و گناه است. در قرآن مناسب‌ترین سکونتگاه برای انسان مکانی است که با نیازهای وجودی انسان سازگاری داشته باشد و زمینه را برای دستیابی به رشد و تعالی فرد فراهم آورد. این در حالی است که عوامل یاد شده در مسکن معاصر به فراموشی سپرده شده و رنگ اسلامی بودن از مسکن ایرانی زدوده شده است. از این‌رو، ساخت‌وسازهایی به چشم می‌خورد که از الگوی سنتی مسکن ایرانی - که آمیخته با فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی بوده - فاصله گرفته اند. از بین بردن شکاف ایجاد شده بین دو الگوی سنتی و معاصر نیازمند بازبانی ارزش‌ها و اصول مورد توجه معماری سنتی می‌باشد. هدف از این پژوهش، در گام اول دستیابی به شاخص‌های مؤثر بر نظام استقرار فضایی مطلوب از دیدگاه اسلام و سپس اولویت‌سنجی این شاخص‌ها در ساختار فضایی مسکن ایرانی - اسلامی می‌باشد.

به این منظور ابتدا با بهره‌گیری از نظریه ی داده بنیاد متنی، مدل استقرار فضایی مطلوب برای مسکن اسلامی از دیدگاه قرآن بررسی شده و سه ویژگی اصلی نظام استقرار فضایی مطلوب به همراه راهکارهای اعمال آن‌ها در الگوی استقرار فضایی استخراج گردید. این سه ویژگی عبارتند از: الف) آسایش و امنیت زیست‌اقليمی، ب) قلمرو گرایی و تفکیک عرصه‌ها و ج) نظارت و کنترل.

در بخش دوم که به پژوهش موردی اختصاص یافته؛ میزان اعمال راهکارها در خانه رسولیان یزد مورد بررسی واقع گردیده است. در این مرحله طبق مدل استخراجی، دو راهکار جهت‌گیری مناسب ساختمان و استقرار مناسب ساختمان برای بررسی آسایش زیست‌اقليمی، دو عامل سلسله‌مراتب و ارتباط بصری به‌منظور بررسی قلمرو گرایی و عوامل کنترل‌پذیری فضاها و امکان کنترل نفوذ به فضاها به‌منظور بررسی ویژگی نظارت و کنترل در مجموعه ارزیابی شده‌اند.

ارزیابی شاخص‌های مربوط به عرصه‌بندی فضایی و نظارت با شیوه‌ی نحو فضایی انجام شده و دو نرم‌افزار A-Graph به‌منظور بررسی گراف توجیهی و شاخص‌های مرتبط با نفوذپذیری، و Depthmap به‌منظور بررسی گراف نمایانی و شاخص‌های بصری، مورد استفاده قرار گرفتند. در نهایت نیز شاخص‌های مورد بررسی بر اساس میزان پاسخگویی به اهداف مذکور در مدل استخراجی، امتیازدهی شدند. بر این اساس مشاهده شد برقراری آسایش و امنیت زیست‌اقليمی نسبت به دو ویژگی دیگر، نقش پررنگ‌تری در نظام استقرار فضایی خانه‌ی رسولیان ایفا کرده است.

واژه های کلیدی: مسکن ایرانی اسلامی، نظریه داده بنیاد، خانه‌ی رسولیان.

۱. مقدمه

مسکن اسلامی فضایی قدسی و مکان ظهور جلوه‌های الهی است. در «آیه‌ی ۹۶ سوره‌ی آل عمران»، خانه برای انسان‌ها معرفی شده است. بر این اساس «خانه‌ی آرمانی مسلمین جایی است که حضور فیزیکی و معنوی آن بشریت را به سعادت رهنمون سازد» (وثیق، پشوتنی، و بمانیان ۱۳۸۸، ۹۸). در قرآن «واژه‌ی مسکن با صفاتی چون طیب و صدق به مفهوم مکان شایسته»، همراه شده است (همان، ۹۸)، که بیانگر لزوم تطبیق مسکن با محیط طبیعی و عوامل فرهنگی- اجتماعی می‌باشد.

این در حالی است که با توجه به پیوند بین عرفان و هنر در فرهنگ ایرانی، اصول حاکم بر هنر اسلامی، به‌ویژه معماری، متأثر از جنبه‌ی عرفانی اسلام (طریقت) می‌باشد. در «طریقت که ریشه در قرآن و سنت داشته و ساحت درونی و باطنی اسلام محسوب می‌شود» (طبسی و فاضل نسب ۱۳۹۱، ۸۲)؛ «سطوح گوناگون هستی‌کیهانی با ذات الهی به‌مثابه مبدأ کیهان آغاز می‌شود و در قوس نزول به وجود می‌آیند» (اردلان و بختیار ۱۳۹۱، ۷). در این بینش، جهان‌شناسی بر اصل سلسله‌مراتب استوار است. ویژگی «سلسله‌مراتب، از نتایج نظریه‌ی بنیانی وحدت وجود، که توسط ابن عربی مدون شده» (محمدیان ۱۳۸۶، ۶۱)؛ الگوی طراحی نظام فضایی شهرسازی و معماری ایرانی قرار گرفته است و از اصلی‌ترین ابزارهای معماری سنتی برای هماهنگی کالبد بنا با عوامل زیست‌محیطی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد. در حالی که در معماری مسکن معاصر، جهان‌بینی پیشین به فراموشی سپرده شده و فضای زیستی نامتناسب با زندگی و هویت ایرانی- اسلامی خلق می‌گردد. در مورد مسکن اسلامی، محققین ویژگی‌هایی چون «وحدت‌گرایی، حفظ و تقویت روابط همسایگی، توجه به خانواده، امنیت، هویت، همزیستی با طبیعت، رعایت اعتدال و عدالت اجتماعی، زیبایی، سلسله‌مراتب، ارجحیت معنویت، اصلاح، کمال‌گرایی، تذکرده‌ی، جفا، تواضع، پاکی و تقوی» (نقی‌زاده ۱۳۹۱) و همچنین «مرکزیت، مساوات، محرمیت، آرامش، حق‌جویی و ارزش‌گذاری فضایی» (وثیق، پشوتنی‌زاده، و بمانیان ۱۳۸۸) را برای مسکن

اسلامی برشمرده‌اند. بسیم سلیم حکیم نیز «الگوی مسکن اسلامی» را «خانه‌ی پیامبر» دانسته و اصول اسلامی رعایت شده در آن را «حریم، وابستگی متقابل با طبیعت، و باطن در مقابل ظاهر» معرفی کرده است (حکیم ۱۳۸۱، ۲۶۱-۲۶۳).

پژوهش اخیر در نگرشی متفاوت، با رویکرد نظریه‌ی داده‌بنیادمتنی، در پی استخراج اصول یاد شده در مورد نظام استقرار فضایی مطلوب از دیدگاه قرآن بوده و با بررسی نمونه‌ای از مسکن ایرانی سعی در بازیابی جایگاه این اصول در الگوی پنهان مسکن ایرانی- اسلامی دارد. نحو فضای معماری از روش‌هایی است که در تجزیه و تحلیل نمونه‌ی منتخب به‌کارگرفته شده است. نحو^۱ در این روش به معنی «بررسی ارتباط هر واحد فضایی در یک مجموعه از فضاهای هم‌جوار می‌باشد.» (معماریان ۱۳۸۱، ۷۷).

پرسش‌های پژوهش عبارتند از:

- در قرآن کریم به چه اصولی در مورد الگوی استقرار فضاها اشاره شده است؟

- کدام اصول نقش پررنگ‌تری در شکل‌دهی به نظام استقرار فضایی مسکن ایرانی- اسلامی دارا می‌باشند؟

۲. روش پژوهش

از نظر روش‌شناسی، پژوهش به دو بخش عمده تقسیم می‌گردد. در بخش اول که اختصاص به استخراج الگوی استقرار فضایی در اسلام دارد؛ از رویکرد «نظریه‌ی زمینه‌ای» یا داده‌بنیاد، که «از رویکردهای راهبرد کیفی» می‌باشد (گروت و وانگ ۱۳۹۱، ۱۸۰)؛ و در بخش دوم پژوهش، از راهبرد «پژوهش موردی» استفاده شده است (همان، ۳۴۱). به خلاصه‌ای از روند پژوهش به تفکیک مراحل اجرا، اشاره شده است.

۲-۱. استخراج الگوی استقرار فضایی مسکن مطلوب از

دیدگاه اسلام با رویکرد داده بنیاد

شیوه‌ی داده‌بنیاد «نوعی روش‌شناسی عمومی برای تدوین تئوری‌هایی است که در داده‌های گردآوری و تحلیل شده به صورت نظام‌مند ریشه دارد». با استفاده از این استراتژی، آیه‌های مربوط به مسکن و سه نمونه از تفاسیر موجود، «به مجموعه‌ای از کدها، سپس کدهای مشترک به مقوله و آن

۳. نظام استقرار فضایی مطلوب در مسکن اسلامی
در آیات مربوط به مسکن و سکونت استخراج و از سه تفسیر المیزان، نور و نمونه برای بررسی آیات استفاده شده است.
۳-۱. احصا داده‌ها و طبقه‌بندی آنها به صورت کد و مفاهیم

با مطالعه آیات مرتبط با مسکن و تفسیر آنها، اطلاعات مفید برای پژوهش اخیر احصا شده و کدگذاری باز، محوری و انتخابی طبق روند زیر صورت گرفته است.

الف) کدگذاری باز

پس از دستیابی به نکات کلیدی آیات و تفاسیر (شاخص‌ها) ابتدا به هریک کدی اختصاص یافته (جدول ۱)، و سپس آنها به با توجه به تشابه، به مفاهیمی تقسیم شدند. تاثیرات روانی، اجتماعی، تعابیر مسکن، امنیت فردی، روانی، اجتماعی، نظارت و کنترل، نمونه‌هایی از این مفاهیم می‌باشند.

گاه مقوله‌ها به تئوری تبدیل شده‌اند» (دانایی فرد و مؤمنی ۱۳۸۷، ۶).

۲-۲. بررسی مسکن ایرانی- اسلامی با رویکرد پژوهش موردی

در این مرحله خانه‌ی رسولیان یزد برای بررسی، انتخاب شده و شاخص‌های غیراقلیمی مسکن اسلامی، در آن به روش نحو فضایی ارزیابی شده است. در بررسی نمونه‌ی موردی دو گراف نمایانی و توجیهی، به منظور «خواندن الگوی پنهان» (معماریان ۱۳۸۱، ۷۹) به معنی «شناخت فعالیت‌های مصرف‌کنندگان در داخل فضاها» (معماریان و طبرسا ۱۳۹۱، ۱۰۷) به کار گرفته می‌شوند. به منظور تحلیل این دو گراف، به ترتیب از نرم‌افزارهای A-Graph و Depthmap استفاده شده است.

جدول ۱. استخراج نکات آیات و تفاسیر و کدگذاری (مأخذ: نگارندگان)

آیه	تفسیر نمونه	تفسیر نور	تفسیر المیزان
A. آیه ۸۰ سوره نحل خدا برای سکونت دائم شما منزل‌هایتان را و برای سکونت موقت سفر از پوست چهارپایان خیمه‌ها را ...	A1. اشاره به نعمت مسکن A2. بیت به معنی اتاق یا خانه برای آرامش در شب (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۱۱: ۳۷۴) A3. اشاره به خانه‌ی ثابت و سیار (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۱۱: ۳۷۵)	A4. بیتوته: توقف شبانه/وجه تسمیه بیت: استفاده برای استراحت در شب A5. خانه محل آسایش و آرامش (قرآنی ۱۳۹۲، ج ۴: ۵۵۹)	A6. خدا برخی از بیوت را مایه‌ی آسایش قرارداد نه همه را. (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۲: ۴۵۴)
B. آیه ۱۵ سوره سبا ... در محل سکونتشان نشانه‌ای (از قدرت الهی) بود... شهری است پاک...	B1. امنیت، سرزمین پاک سرزمین عاری از ناامنی= نعمت الهی (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۱۸: ۷۱)	B2. توجه به پاکی و پاکیزگی در انتخاب مسکن (قرآنی ۱۳۹۲، ج ۱۶: ۴۳۳)	B3. محل سکونت پاکیزه، حاصلخیز و طبع ملایم به عنوان بلده طیبه و نعمت الهی (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۶: ۵۴۸)
C. آیه ۸۷ سوره یونس به موسی و برادرش وحی کردیم... و خانه‌هایتان را مقابل یکدیگر (و متمرکز) قرار دهید...	C1. ساخت خانه‌ها مقابل یکدیگر و نزدیک به هم (همان، ج ۸: ۴۵۱) برای کمک به تمرکز و اجتماع «بنی اسرائیل» (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۸: ۴۵۲)	C2. خانه روبه‌قبله (قرآنی ۱۳۹۲، ج ۳: ۶۱۲) C3. امکان انجام مراسم عبادی C4. خانه‌های مقابل هم برای امنیت و انس بیشتر (قرآنی ۱۳۹۲، ج ۳: ۶۱۳)	C5. ساخت خانه‌ها متقابل به گونه‌ای که بعضی روبروی بعضی دیگر و در جهتی واحد قرارگیرند؛ برای امکان انجام مراسم عبادی (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۰: ۱۶۸)

D4. مسکن صدق: مسکنی مطابق نیازهای انسان، با آب و هوای خوب D5. مسکن مطابق نیاز انسان = بیت المقدس (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۰: ۱۷۷)	D2. مسکن مناسب نعمت است. D3. مطلوب بودن محیط زیستی، به عنوان ارزش (شایسته، مناسب) (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۳: ۶۱۸)	D1. منزلگاه نیک و پاک = مکان صدق (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۸: ۴۶۲)	D آیه ۹۳ سوره یونس بنی اسرائیل را در جایگاه خوبی منزل دادیم؛ و از روزی های پاکیزه به آنها عطا کردیم...
E5. وسعت فضا، گردش هوا و عدم حبس غار زمینه خواب راحت E6. دهانه‌ی غار رو به جنوب و تابش نور به داخل هنگام طلوع و غروب (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۳: ۳۵۳)	E3. جهت گیری غار کهف، نه رو به شرق و نه رو به غرب (همان، ج ۵: ۱۵۰) E4. نتابیدن مستقیم خورشید، وجود نسیم و وسعت مکان غار، زمینه ساز سلامت و حفاظت اصحاب کهف (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۵: ۱۵۱)	E1. دهانه‌ی غار شمالی، نور مستقیم محدود و نور غیرمستقیم به قدر کافی E2. استقرار در وسط غار برای عدم تابش مستقیم. (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۳: ۳۰)	E. سوره کهف آیه ۱۷ ...خورشید را می دیدی که به هنگام طلوع، به سمت راست غارشان متمایل می گردد و به هنگام غروب، به سمت چپ...
F3. توانایی و وسع افراد در انتخاب مسکن (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۵۳۱)	F2. ضرورت توجه به آرامش در انتخاب مسکن و نه فقط سر پناه بودن آن (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۱۰: ۱۱۰)	F1. انتخاب مسکن با توجه به تمکن و وسع فرد (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۲۴: ۲۵۸)	F. آیه ۶ سوره طلاق آنها را هر جا که... و در توانایی شماست سکونت دهید...
-	G3. منع از فساد و خروج از حد اعتدال G4. مسکن از نعمت‌های ویژه G5. بهره‌مندی انسان از تمام شرایط طبیعی (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۳: ۱۰۱)	G1. تغییر مکان سکونت در تابستان و زمستان برای آسایش... G2. خانه های مرفه یا دردل صخره = نعمت الهی (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۶: ۲۸۴)	G. آیه ۷۴ سوره اعراف ...در دشت‌هایش، قصرها برای خود بنا می کنید و در کوه ها، برای خود خانه‌ها می تراشید... به فساد نکوشید.
H5. توییح ساختن ساختمان بدون هدف خاص (منع اسراف) H6. ساختمان نباید از روی هوا و هوس و برای فخرفروشی به دیگران باشد. (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۴۴۱)	H2. انتقاد از هدف نامقدس و سرقت از اعتدال در ساختمان H3. ضرورت هدف والا H4. ساخت‌وساز بر اساس نیاز واقعی، نه بیهوده (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۶: ۳۵۰-۳۴۹)	H1. منع از ساختمان سازی برای تفاخر به دیگران و مذموم دانستن آنها به دلیل غفلت‌زایی. (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۳: ۳۸۶-۳۸۵)	H. آیه ۱۲۸ و ۱۲۹ سوره شعرا شما بر هر مکان مرتفعی نشانه ای از روی هوا و هوس می‌سازید؟! و قصرهای محکم (و قلعه‌های زیبا) بنا می کنید...
I8. استیناس و دیده نشدن اسرار داخلی برای انس و الفت مردم (ستر قبیح) I9. استیناس برای داخل شدن (اجازه و اعلام ورود)، به منظور ایمنی و حفظ حریم افراد (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۱۵۳)	I5. حفظ امنیت و آزادی ساکنان I6. دوری از شکستن حیا (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۶: ۱۶۹) I7. علم خدا به عملکرد ما (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۶: ۱۷۰)	I1. بدون اذن داخل نشوید. I2. ضرورت امنیت در خانه و محیط خصوصی I3. منع از استراق سمع با اشاره به نظارت خدا I4. منع ایستادن روبرو در خانه‌ی دیگری (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۳: ۲۸۷-۲۸۸)	I. آیه ۲۷ و ۲۸ سوره نور در خانه هایی غیر از خانه‌ی خود وارد نشوید... وارد آن نشوید تا به شما اجازه داده شود... خداوند به آنچه انجام می‌دهید دانا است

J4. حفظ افراد در شرایطی که تمایل به دیده شدن توسط دیگران ندارند (طباطبایی ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۲۲۶)	J2. مسکن مرکز آموزش پاکدامنی (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۶: ۲۱۲) J3. سیاست پیشگیری از گناه (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۶: ۲۱۱)	J1. حفظ عفت و فراهم آوردن محیطی جهت جلوگیری از مفسده (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۱۴: ۵۸۰)	J. آیه ۵۸ سوره نور ... کسانی از شما که به حد بلوغ نرسیده‌اند؛ در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند.
-	K2. اجازه گرفتن هنگام ورود به خانه دیگران (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۷: ۳۹۰) K3. اهمیت آرامش در مسکن (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۷: ۳۹۱) K4. ارتباط زن و مرد در خانه با رعایت تقوا (قرائتی ۱۳۹۲، ج ۷: ۳۹۲)	K1. در هیچ مورد بدون اجازه (مکارم شیرازی ۱۳۸۶، ج ۳: ۶۲۶)	K. آیه ۵۳ سوره احزاب ... در خانه ی پیامبر داخل نشوید مگر... اجازه داده ... هنگامی که چیزی از وسایل را می خواهید از پشت پرده بخواهید...

ب. کدگذاری محوری

در این بخش، «مفاهیم (کدها) مرتبط با هم، ذیل یک مقوله‌ی نوظهور دسته‌بندی شدند و تلاش شد مقولات در یک چارچوب نظری با یکدیگر مرتبط شوند» (لطیفی، چگین و فرجی ۱۳۸۹، ۸۱) (جدول ۲).

ج. کدگذاری انتخابی (نظریه‌پردازی)

برای استخراج مدل، باید روابط بین ابعاد حاصله از این مرحله مشخص گشته و نقش، جایگاه و عملکرد هر مقوله، تعریف گردد. از این رو در مرحله‌ی کدگذاری انتخابی، وجوه مشترک مؤلفه‌های مراحل قبلی، شناسایی شده و با توجه به اشتراکات آنها در دسته‌بندی کلی‌تری سامان دهی شدند (جدول ۲).

جدول ۱. استخراج نکات آیات و تفاسیر و کدگذاری (مأخذ: نگارندگان)

	مقوله	مفاهیم	مشخصه‌ها	کدها
عوامل علی	اهمیت مسکن اسلامی	تأثیرات روانی	آرامش‌بخشی، امنیت‌بخشی، مایه‌ی آسایش، انس و الفت	A5- F2-C4-I8-I9-K3
		تأثیرات اجتماعی	تربیت و آموزش پاکدامنی، محل اجتماع مسلمانان	C1-J2
	اهمیت مسکن مطلوب	تعابیر مسکن	نعمت الهی، ارزش، شایسته، بیت‌المقدس، نعمت ویژه	D1-D5-D3-G2-D4-G4-B3-A1- D2- G2
	اهمیت امنیت		نعمت الهی زمینه‌ساز عبادت	B1 - G4- I5
مفهوم مسکن مطلوب اسلامی	نوع خانه اسلامی	فصل خانه اسلامی	مایه‌ی آرامش، رو به قبله، توجه به نیاز انسان، پاک (طهارت)	A6-B2 - C3- H3
		جنس مسکن اسلامی	سرپناه، مستحکم بودن، استراحت در شب	A2-A4- F2- F3
	مفهوم عرضی خاص		ثابت، سیار، قصر، تراشیده در کوه، غار، مرفه یا محقر	A3- F1- G2-F3-E2

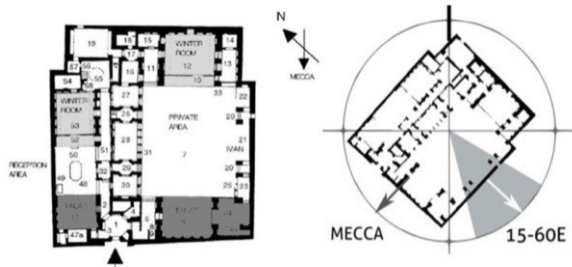

ویژگی نظام استقرار فضایی مطلوب و راهکارها	توجه به اقلیم (آسایش و امنیت زیست اقلیمی)	جهت مناسب ساختمان	جهت گیری با توجه به اقلیم و قبله	C2-E4-G5-E1-E3-E6
		استقرار مناسب ساختمان	حداکثر استفاده از شرایط طبیعی (تابش، نسیم)، منع اسراف	C2-E4-G5-E1- E3
	قلمروگرایی و تفکیک عرصه‌ها (امنیت فردی اجتماعی)	سلسله مراتب فضایی	ضرورت امنیت از سرقت، یادآوری نظارت خدا، استیناس	I1- J3 - - I3- I2
		ارتباط بصری فضاها	نایستادن مقابل در منزل دیگری، جلوگیری از فاش سر، استیناس، ارتباط مرد و زن با رعایت تقوا، استیذان	I6- J4- K4- I8- I4
	نظارت و کنترل (امنیت فردی اجتماعی)	کنترل پذیری فضاها	خانه ها مقابل هم برای نظارت، یادآوری نظارت خدا	C4- I3- I7
		کنترل نفوذ به فضاها	استقرار فضاها مقابل هم برای امنیت، یادآوری نظارت خدا	C4- C5-- K2- I3- I9-I7
	عوامل زمینه‌ای	هدف مسکن اسلامی (مفهوم عرضی عام)	امنیت فردی و خانوادگی	احترام به حریم اعضای خانواده، امنیت ساکنین
امنیت زیست محیطی			مطلوبیت زیست محیطی، جهت گیری مناسب بنا، جابجایی فصلی	E5- E4-D4-B3-- E3 E2- -G1
امنیت روانی			انس و امنیت روانی	C4- A5 - I9- I8
امنیت از سرقت			تمرکز، امنیت و نظارت، امنیت از غارت و دزدی	C5- C6- I5
پیشگیری از گناه			جلوگیری از ایجاد مفسده	J1
هدف غایی مسکن اسلامی			زمینه‌سازی عبادت و تعالی انسان	C3- J1
عوامل بازدارنده	مسکن مذموم در اسلام	ویژگی سلبی خانه اسلامی	خروج از حد اعتدال، ساختن ساختمان، اسراف، از روی هوا و هوس، سبک شمردن آسایش مسکن	G3- H6
		هدف ساخت	بدون هدف خاص، فخر فروشی	H1- H2- H5-H4

فصول گرم و سرد مهیا شده است. با توجه ویژگی های اقلیمی شهر یزد، مناسب ترین شکل برای «حیاط، مستطیلی با کشیدگی شمالی - جنوبی» می باشد (همان، ۱۲۲). همچنین «جبهه های رو به جنوب و جنوب شرقی و حتی شرق برای فضاهای چهارفصل و جبهه های رو به شمال برای فضاهای تابستان نشین» توصیه شده اند (همان، ۱۱۹). در نمونه ی مورد بررسی، وجود حیاط مرکزی با راستای شمالی - جنوبی و احداث ساختمان ها در اطراف آن، امکان استفاده از اتاق های رو به آفتاب را در زمستان و اتاق های پشت به آفتاب را در تابستان فراهم کرده است تا با جابجایی فصلی، شرایط آسایش زیست اقلیمی انسانی به طور طبیعی فراهم گردد (تصویر ۱: ب). با توجه به تقسیم ساختمان به اندرونی و بیرونی، نکته ی دیگری که در استقرار فضاهای بسته به چشم می خورد؛ وجود بازشو در دو جبهه برای فضاهای مستقر بین دو حیاط می باشد که به دلیل اختلاف دمای سایه و آفتاب، نسیم خنکی از سایه به سمت جبهه آفتاب دار جریان یافته و موجب خنکی هوا می گردد.

تصویر ۱. (راست: الف) تطابق استقرار فضایی با قبله و اقلیم (مأخذ: نگارندگان)

(چپ: ب) خانه رسولیان ■ زمستان نشین ■ تابستان نشین (مأخذ نقشه: معماریان^۲ و صدوقی^۳ ۲۰۰۱، ۶۳۵۶)

بر این اساس الگوی نظام استقرار فضایی مطلوب به صورت مدل زیر قابل تبیین می باشد (نمودار ۱). با توجه به این مدل، می توان نظام استقرار فضایی مناسب مسکن اسلامی را، نظامی فضایی دانست که جنبه های گوناگون امنیت را برای فرد و جامعه تأمین نماید. با توجه به سیاست پیشگیری از خطا و فساد در قرآن، چنین الگویی در گرو رعایت اصول سازگاری با اقلیم، نظارت و کنترل، سلسله مراتب فضایی، عرصه بندی فضایی، تقویت حریم های فضایی و توجه به عامل نفوذپذیری در استقرار فضاها می باشد. در ادامه به بررسی هر یک از این اصول در نظام استقرار فضایی نمونه ای از مسکن ایرانی - اسلامی پرداخته شده است.

۴. بررسی نمونه مسکن ایرانی اسلامی

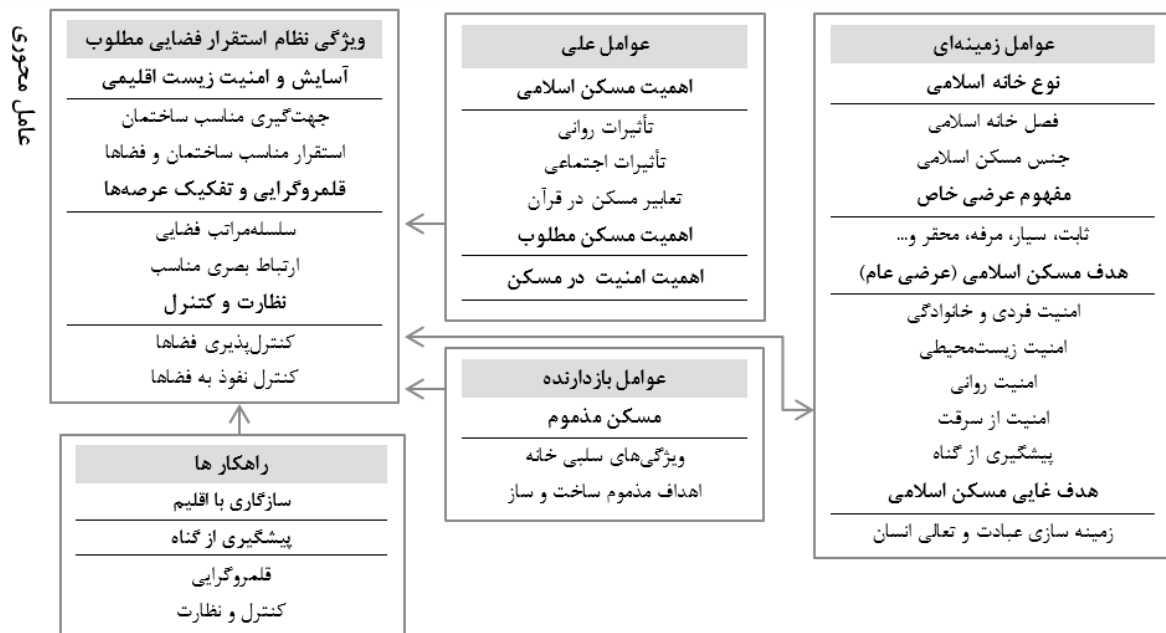
«بنای رسولیان در سال ۱۲۸۳ ش. توسط استاد محمدحسن محمدرحیم احداث شده است» (حاجی قاسمی ۱۳۷۸، ۴۰). در این پژوهش، این مجموعه به عنوان نمونه ای از مسکن ایرانی - اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

۴-۱. مقیاس کلان: اقلیم و نظام استقرار فضایی

بنابر اصول مستخرج از آیات، اسلام با هدف ایجاد امنیت زیست محیطی و آسایش انسان، بر سازگاری نظام استقرار فضایی مسکن با اقلیم تأکید ورزیده است. بر اساس مدل مستخرج، این اصل در جهت استقرار بنا، نحوه ی استقرار بنا و محل استقرار فضاهای مسکن قابل اعمال می باشد. همانطور که در آیات اشاره شد، در شهر و مسکن اسلامی جهت قبله حاکمیت دارد (یونس ۸۷).

علاوه بر این طبق اصول اقلیمی، مناسب ترین جهت استقرار فضا در اقلیم یزد، با توجه به تابش، باد و نیازهای آسایش حرارتی، «جنوب شرقی با ۱۵ تا ۶۰ درجه انحراف از جنوب» می باشد (طاهباز و جلیلیان ۱۳۹۰، ۱۱۹). با بررسی جهت استقرار ساختمان در خانه ی رسولیان مشاهده شد این شاخص دارای تطابق کامل با جهت قبله بوده و هم چنین در بازه ی مطلوب تعیین شده توسط اصول اقلیمی استقرار یافته است (تصویر ۱: الف). علاوه بر این، به منظور کاهش تبادل حرارتی و استفاده از خاصیت برودتی زمین، بخش هایی از ساختمان داخل خاک استقرار یافته و به این ترتیب دستیابی به آسایش حرارتی و زیست محیطی در

نمودار ۱. مدل استقرار فضایی مسکن اسلامی مستخرج از نظریه‌ی داده بنیاد (مأخذ: نگارندگان)

فضا» می‌باشد (معماریان ۱۳۸۱، ۸۱). با تقسیم مجموع عمق فضاها (TD) به تعداد فضاها (K) منهای یک، عمق متوسط (MD) آن فضا به دست می‌آید (مانیوم^۴، روستن^۵ و بنزه^۶ ۲۰۰۵، ۹۸) (فرمول ۱).

$$\text{فرمول ۱: } MD = TD / (K - 1)$$

طبق جدول ۳، فضاها با خصوصیت‌های مجموعه، دارای بیشترین عمق متوسط بوده و پس از آن، عرصه‌ی نیمه‌خصوصی، نیمه‌عمومی و عمومی، به ترتیب دارای بیشترین تا کمترین سلسله‌مراتب دسترسی می‌باشند.

۲-۴. مقیاس میانی: تفکیک عرصه‌های فضایی

در این بخش فضاها را مجموعه، به چهار عرصه‌ی عمومی، نیمه‌عمومی، خصوصی و نیمه‌خصوصی تقسیم شده و شاخص‌های مربوط به گراف نمایانی و توجیهی استخراج شده است. عرصه‌ی نیمه‌عمومی، بخش بیرونی ساختمان و عرصه‌ی خصوصی و نیمه‌خصوصی بخش اندرونی ساختمان می‌باشند (جدول ۳).

الف) عمق متوسط

«عمق کمترین گام فضایی است که برای رسیدن از یک گره به هریک از گره‌های موجود در گراف طی می‌شود» (ریسمانچیان و بل ۱۳۸۹، ۵۴) و دارای «مفهوم سلسله‌مراتب اجتماعی» و درجه‌ی «خصوصی بودن

تصویر ۲. از راست: شاخص ارتباط بصری، عمق بصری و کنترل بصری در مجموعه رسولیان یزد (مأخذ: نگارندگان)

جدول ۳. شاخص های گراف نمایانی و توجیهی به تفکیک عرصه در خانه ی رسولیان (مأخذ: نگارندگان)

شاخص های گراف نمایانی (بصری)		شاخص های گراف توجیهی (دسترسی)				نام عرصه
عمق متوسط بصری	ارتباط بصری	عمق متوسط	مرتبه نسبی	هم پیوندی	کنترل	
						بخش بیرونی
۰,۱۰	۰,۱۵	۴,۳۰	۰,۱۲	۶,۲۶	۰,۸۴	عرصه نیمه عمومی (بیرونی)
۰,۳۶	۰,۷۸	۴,۷۶	۰,۱۳	۷,۷۲	۰,۷۸	بخش اندرونی
۰,۱۶	۰,۵۸	۴,۵۰	۰,۱۲	۸,۴۹	۱,۰۹	عرصه نیمه خصوصی
۰,۲۰	۰,۲۷	۵,۰۱	۰,۱۴	۶,۹۵	۰,۴۷	عرصه خصوصی
۰,۳	۰,۰۸	۴,۱۲	۰,۱۱	۸,۶۳	۱,۷۵	عرصه عمومی

ریسمانچیان و بل ۱۳۸۹، ۵۴) هم پیوندی یک نقطه نشانگر «پیوستگی یا جدایی یک فضا از سیستم کلی یا سایر فضاها» می باشد. «فضایی دارای هم پیوندی زیاد است که با فضاهای دیگر دارای یکپارچگی بیشتری باشد» (کمالی پور و همکاران ۱۳۹۱، ۴).

در خانه ی رسولیان، عرصه ی نیمه خصوصی بیشترین پیوستگی و عرصه ی عمومی بیشترین گسستگی را از سایر فضاهای مجموعه دارا می باشند. در بخش اندرونی نیز عرصه ی خصوصی نسبت به نیمه خصوصی گسسته تر است.

د) میزان کنترل

«اگر فضایی با n فضا در ارتباط مستقیم باشد؛ بر هر کدام یک n ام کنترل دارد. کنترل برای هر فضا برابر مجموع کنترلی است که از فضاهایی که با آن ها در ارتباط است دریافت می کند.» (استایفلد^{۱۵} ۱۹۹۸).

در مجموعه ی مورد بررسی، عرصه ی عمومی که شامل دستگاه ورودی مجموعه است؛ دارای بیشترین قابلیت کنترل می باشد. پس از آن عرصه ی نیمه عمومی میزان کنترل بالایی را به خود اختصاص داده است. در بخش

ب) مرتبه ی نسبی^۷

این مقدار (RA) با کمک عمق متوسط و طبق فرمول ۲ محاسبه شده و در آن «k» برابر تعداد فضاها و «MD» برابر عمق متوسط فضاها» است. این مقدار «بین ۰ تا ۱» تعریف می شود (همان ۹۸). وقتی این مقدار «به صفر نزدیک باشد، فضا با مجموعه هم پیوندی بالاتری داشته و عمومی تر است» (جیونگ^۸ و بان^۹ ۲۰۱۱، ۶۶) و وقتی «به یک نزدیک تر باشد؛ افتراق^{۱۰} فضا از سیستم بیشتر» می باشد (سونگو^{۱۱} و ساگداس^{۱۲} ۲۰۰۳).

$$\text{فرمول ۲: } RA = (2 \times (MD - 1)) / (k - 2)$$

در خانه ی رسولیان عرصه ی بیرونی از نفوذپذیری بیشتری نسبت به عرصه ی اندرونی برخوردار می باشد. مرتبه ی نسبی عرصه ی خصوصی از مرتبه ی نسبی فضاهای نیمه خصوصی بیشتر و در نتیجه نفوذپذیری به این عرصه به مراتب کمتر از عرصه ی نیمه خصوصی است.

ج) هم پیوندی^{۱۳}

«هم پیوندی و افتراق فضا با مرتبه ی نسبی دارای رابطه ی معکوس می باشد» (دالتون ۲۰۰۱، ۹). «هر چه این مقدار بیشتر باشد؛ فضا از دسترسی بیشتری برخوردار است»

چه فضایی از سایر فضاها قابل رؤیت تر باشد؛ دارای کنترل بصری بالاتری است. شاخص کنترل در گراف نمایانی مجموعه نشان می‌دهد فضاهای اتصال حیاط اندرونی و بیرونی به زیر زمین، محل اتصال هشتی به عرصه بیرونی، راهروی اتصالی عرصه درونی به بیرونی، و حیاط دارای بیشترین میزان و اتاق های خصوصی دارای کمترین میزان کنترل بصری می‌باشند.

۳-۴. مقیاس خرد

در مقیاس خرد به بررسی رابطه ی بصری و دسترسی که میان هر فضا با سایر فضاها وجود دارد پرداخته شده است.

الف) ارتباط بصری

به منظور بررسی این حریم، از روش «فضای قابل رؤیت»^{۱۸} استفاده شده است. «فضای قابل رویت سطحی است که از هر نقطه قابل دیده شدن می باشد» (کلارکوئیست ۱۹۹۳، ۱۱). بدین منظور در نرم افزار «Depthmap»، «نمودار Step Depth» ترسیم شده است (تونر ۲۰۰۴، ۱۲).

در اینجا به منظور وضوح بیشتر تنها طیف آبی که معرف فضای قابل رؤیت بلاواسطه از فضای مورد نظر می باشد، با طیف طوسی رنگ نمایش داده شده (جدول ۴) و جمع‌بندی اطلاعات حاصل از نمودارها در جدول ۵ ارائه شده است. به عنوان نمونه، در مجموعه‌ی مورد نظر، هشتی ورودی دارای دید به هیچ یک از فضاهای عرصه‌ی خصوصی یا نیمه‌خصوصی نبوده و تنها به بخش هایی از عرصه نیمه عمومی اشراف دارد.

اندرونی نیز، قابلیت کنترل عرصه‌ی نیمه‌خصوصی بیشتر از عرصه‌ی خصوصی می باشد.

۵. اتصال بصری:

این شاخص به «بررسی فضای قابل رؤیت از یک نقطه» اختصاص دارد (کیوبات^{۱۶} و همکاران ۲۰۱۲، ۶). در این نمونه، اتصال بصری عرصه‌های بخش اندرونی بیشتر از سایر عرصه‌ها است. این شاخص در عرصه‌ی نیمه‌خصوصی بیشتر از عرصه‌ی خصوصی و در عرصه‌ی عمومی کمتر از سایر عرصه‌ها می باشد.

و) عمق بصری

«این شاخص در تعیین نحوه‌ی حرکت فرد در محیط ساختمان مفید می باشد» (تونر^{۱۷} ۲۰۰۱، ۶). به این ترتیب که هر چه فضا دارای عمق بصری بیشتری باشد؛ کمتر در معرض دید بوده و شانس انتخاب کمتری را برای انتخاب به عنوان مسیر حرکت در مجموعه دارا می‌باشد. در نمونه‌ی مورد بررسی، عرصه‌ی نیمه عمومی دارای کمترین میزان عمق فضایی می‌باشد.

در عرصه‌ی اندرونی نیز عمق بصری فضاهای خصوصی بیشتر از عمق فضاهای نیمه خصوصی می باشد. این سلسله عمق موجب هدایت افراد غریبه از ورودی به عرصه‌ی بیرونی می‌گردد.

ز) کنترل بصری

فضاهایی دارای کنترل بصری بالا می باشند که امکان دیده شدن آن‌ها از سایر فضاها بیشتر است. در واقع هر

جدول ۴. میدان دید برخی از فضاهای زیستی اصلی خانه‌ی رسولیان (مأخذ: نگارندگان)

حیاط بیرونی	تابستان نشین ۱	دودری اندرونی	تابستان نشین ب	زمستان نشین ب	اتاق اندرونی	زمستان نشین ۱
حیاط اندرونی	هشتی ورودی	سرویس بهداشتی	دودری اندرونی	آشپزخانه	پنج دری	اتاق اندرونی

جدول ۵. ارزیابی سطح قابل رؤیت فضاها (مأخذ: نگارنگان)

اتاق ۱ (خصوصی)	پنج دری نیمه خصوصی (خصوصی)	دودی ۱ (خصوصی)	آشپزخانه نیمه خصوصی (خصوصی)	سرویس (خصوصی)	هشتی ورودی (عمومی)	حیاط ۱ نیمه خصوصی (خصوصی)	زمستان ۱ نیمه خصوصی (خصوصی)	اتاق ۱ (خصوصی)	زمستان ۱ ب نیمه عمومی (عمومی)	تابستان ۱ ب نیمه عمومی (عمومی)	دودی ۱ (خصوصی)	تابستان ۱ ن نیمه خصوصی (خصوصی)	حیاط بیرونی نیمه عمومی (عمومی)
حیاط بیرونی													
تابستان ۱ ن													
دودی ۱													
تابستان ۱ ب													
زمستان ۱ ب													
اتاق ۱													
زمستان ۱ ن													
حیاط ۱													
هشتی													
سرویس													
آشپزخانه													
دودی ۱													
پنج دری													
اتاق ۱													

نامطلوب
  ۰-۲۵٪
  ۲۵-۵۰٪
  ۵۰-۷۵٪
  ۷۵-۱۰۰٪
  نامطلوب

= ن نشین
= ب بیرونی
= ا اندرونی

رؤیت می باشد. سطح قابل رؤیت عمده از تابستان نشین، پنج دری و زمستان نشین اندرونی، به بخش اندرونی محدود می گردد. همچنین تمام فضاهای زیستی اندرونی

دید غالب حیاط بیرونی به فضاهای عرصه ی نیمه عمومی و عمومی می باشد. این در حالی است که حدود نیمی از دودی و اتاق اندرونی در عرصه ی خصوصی، از حیاط مرکزی عرصه ی بیرونی قابل

اندرونی دارای دید به بخش اندرونی می باشند.

ب) دسترسی

به منظور بررسی دسترسی بین دو فضا از شاخص عمق نسبی که پیش تر معرفی گردید؛ استفاده می گردد. به منظور امکان ارزیابی کلی، میانگینی از عمق نسبی فضاهای مشابه ارائه شده است (جدول ۶).

دارای دید مستقیم به حیاط می باشند. از این جهت، حدوداً تمام سطح فضاهای زیستی اندرونی اعم از خصوصی و نیمه خصوصی از حیاط قابل رؤیت می باشند. همچنین سطح قابل توجهی از فضاهای زیستی عرصه خصوصی، از اغلب فضاهای خصوصی و نیمه خصوصی، و برخی از فضاهای عرصه عمومی قابل مشاهده می باشند. حیاط و تابستان نشین بیرونی نیز به واسطه ی دودری

جدول ۶. عمق فضایی دودویی فضاها در خانه رسولیان یزد (مأخذ: نگارندگان)

زمستان ن ب	اتاق پنج دری	آشپزخانه	دستشویی	تالار ب	حیاط ب	زمستان ن ا	انبار	اتاق خ ا	تالار ا	حیاط ا	هشتی
۴	۴	۴	۶	۲	۲	۵	۷	۴,۸	۳,۷	۳	۰
۵	۲	۳	۳	۴	۴	۲	۴	۲,۱	۲	۰	۳
۶,۵	۴	۵	۵	۵	۵	۴	۶	۳,۶	۰	۲	۳,۷
۶,۵	۳,۱	۳	۴,۴	۵,۵	۵,۵	۳,۱	۶,۱	۴,۲	۳,۶	۲,۱	۴,۸
۴,۵	۶	۵	۷	۸	۸	۶	۰	۶,۱	۶	۴	۷
۷	۴	۳	۳	۶	۶	۰	۶	۳,۱	۴	۲	۵
۲	۴	۴	۶	۱	۰	۶	۸	۵,۵	۵	۴	۲
۳	۴	۵	۷	۰	۱	۶	۸	۵,۵	۵	۴	۲
۷	۵	۲	۰	۷	۶	۳	۷	۴,۴	۵	۳	۶
۵	۳	۰	۲	۵	۴	۳	۵	۳	۳	۱	۴
۵	۰	۳	۵	۴	۴	۴	۶	۳,۱	۴	۲	۴
۲	۵	۵	۷	۳	۲	۷	۴,۵	۶,۵	۶,۵	۵	۴

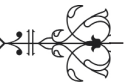
ن = نشین   ب = بیرونی   ا = اندرونی   خ = خصوصی

۴. بررسی یافته ها

خلاصه نتایج بررسی خانه ی رسولیان یزد، به عنوان نمونه ای از مسکن ایرانی اسلامی، از نظر میزان توجه به اصول نظام استقرار فضایی حاکم بر مسکن اسلامی، در سه مقیاس کلان، میانی و خرد در جدول ۷ ارائه شده است.

به طور مثال اطلاعات این جدول در مورد حیاط بیرونی نشان می دهد. در دسترس ترین فضاها از حیاط بیرونی، تالار و زمستان نشین بیرونی (عرصه نیمه عمومی) می باشند. در عمق بعدی فضاهای نیمه خصوصی و خصوصی استقرار یافته و تابستان نشین (تالار) بیرونی نیز کمترین سلسله مراتب دسترسی را با حیاط بیرونی، زمستان نشین بیرونی و هشتی ورودی دارا می باشند.

ایرانی- اسلامی بود. بررسی آیات و تفاسیر آن‌ها با رویکرد نظریه داده بنیاد متنی، نشان داد ویژگی‌های یاد شده در قرآن در مورد نظام فضایی مطلوب مسکن، در قالب سه اصل کلی آسایش زیست اقلیمی، حفظ حریم (امنیت از اشراف) و امنیت از سرقت قابل تبیین می‌باشند. از یافته‌های حاصل از ارزیابی میزان توجه به این اصول در نظام استقرار فضایی خانه‌ی رسولیان یزد، به عنوان نمونه‌ی کاملی از مسکن ایرانی- اسلامی، می‌توان نتیجه گرفت اصل سازگاری با اقلیم و برقراری آسایش زیست‌اقلیمی به وسیله‌ی بهره‌گیری از شرایط طبیعی و پیوند با طبیعت، بیشترین توجه را در ساختار فضایی به خود اختصاص داده است. همان‌طور که اشاره شد خداوند نیز در قرآن با اشاره به وجود گردش هوا و تابش مطلوب به عنوان عوامل حفاظت از اصحاب کهف، بر ضرورت این اصل تأکید ورزیده و همچنین وجود آب و هوای مناسب از عوامل مهم در انتخاب مسکن برشمرده است. میزان توجه به این اصل در نمونه مسکن ایرانی اسلامی تا حدی است که فضاها در مجموعه، مطابق با اقلیم استقرار یافته و به منظور حفظ حریم‌های فردی، در مراحل بعد، طراح از راهکارهایی مانند استفاده از شیشه‌های رنگی، کاهش سطح شفاف بازشوها و استقرار آن‌ها در ارتفاع بیشتر، بهره جسته است.

در درجه‌ی بعد، اصل حفظ حریم خانوادگی و فردی (امنیت از اشراف)، نقش برجسته‌ای در نظام استقرار فضایی مسکن ایرانی اسلامی داشته و تأثیر پررنگ‌تری نسبت به امنیت از سرقت، در نظام استقرار فضایی خانه‌ی ایرانی- اسلامی ایفا نموده است. به عنوان نمونه افزایش کنترل‌پذیری فضاها به عنوان یکی از راهکارهای ارتقای امنیت از سرقت، در صورت خدشه‌دار ساختن حریم فردی و خانوادگی، نادیده گرفته شده است. بر این اساس توجه به کنترل‌پذیری فضاها و اعمال راهکارهای دستیابی به امنیت مسکن از سرقت در نظام استقرار فضایی نمونه مسکن ایرانی- اسلامی، منوط به عدم لطمه رساندن آن به شاخص‌های دیگر می‌باشد.

بر اساس این جدول، نمونه‌ی مسکن ایرانی اسلامی دارای تطابق کامل با عوامل اقلیمی می‌باشد. همچنین سلسله‌مراتب دسترسی و بصری، کنترل‌پذیری دسترسی به فضاها زمینه را برای امنیت از سرقت، اشراف، امنیت روانی، حفظ حریم فردی و خانواده، فراهم آورده و علاوه بر این به خوبی عرصه‌ها از این نظر تفکیک شده‌اند. همچنین پیوند و ارتباط زیاد عرصه‌های خصوصی و نیمه‌خصوصی با مجموعه نشانگر توجه به انس و الفت خانواده می‌باشد. این در حالیست که پیوند زیاد عرصه‌ی عمومی (ورودی) با مجموعه که به معنی دسترسی آسان از ورودی به سایر فضاهای مجموعه می‌باشد؛ برای امنیت از سرقت و همچنین حفظ حریم فردی و خانوادگی نامناسب است. همچنین قابلیت رؤیت سطح زیادی از فضاهای خصوصی از عرصه‌ی نیمه‌خصوصی، به حریم فردی لطمه وارد می‌سازد. علاوه بر این، عرصه‌ی نیمه‌عمومی و نیمه‌خصوصی دارای نفوذپذیری یکسان از ورودی هستند. بنابراین تفکیک قلمرو از نظر نفوذپذیری به خوبی انجام نشده و ممکن است حریم خانواده را خدشه دار سازد. هم‌چنین امکان کنترل بصری ورودی اندک بوده که اگرچه امکان سرقت به مسکن را آسان‌تر نموده و بیانگر اولویت جلوگیری از اشراف و حفظ حریم‌ها می‌باشد.

در بررسی شاخص‌های بصری در مقیاس کلان در مواردی حریم خانواده و حریم فردی به طور کامل رعایت نشده؛ چرا که فضاهایی که بین دو بخش اندرونی و بیرونی واقع شده‌اند؛ به منظور ایجاد نسیم خنک، دارای بازشو در دو جبهه مقابل هم بوده که استقرار همین بازشوها روبروی یکدیگر، دامنه‌ی دید هر دو عرصه را افزایش داده است. بنابراین در نحوه‌ی چیدمان فضاها، بحث آسایش اقلیمی در اولویت بوده است. همچنین در عرصه اندرونی بازشوهای رو به حیاط اندرونی، اگرچه از میزان حریم فردی کاسته؛ ولی بیانگر اهمیت پیوند و سازگاری با طبیعت است.

۵. نتیجه‌گیری

هدف اصلی انجام این پژوهش، در گام اول دستیابی به اصول الگوی استقرار فضایی مسکن در اسلام و سپس بررسی جایگاه توجه به این اصول در معماری مسکن

- پی نوشت
۱. Syntax
  ۲. Memarian
  ۳. Sadoughi
  ۴. Manum
  ۵. Rusten
  ۶. Benze
  ۷. Jeong
  ۸. Ban
  ۹. Relative Assymetry
  ۱۰. Segregation
  ۱۱. Sungur
  ۱۲. Cagdas
  ۱۳. Integration
  ۱۴. Dalton
  ۱۵. Steifeld
  ۱۶. Kubat
  ۱۷. Turner
  ۱۷. Isovist
  ۱۸. Klarqvist

منابع

۱. قرآن کریم
۲. اردلان، نادر، و لاله بختیار. ۱۳۸۰. حس وحدت. ترجمه ی حمید شاهرخ. اصفهان: نشرخاک.
۳. حاجی قاسمی، کامبیز. ۱۳۷۸. گنجنامه (خانه های یزد). تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
۴. حکیم، بسیم سلیم. ۱۳۸۱. شهرهای عربی اسلامی - اصول ساختمانی و شهرسازی. ترجمه ی محمد حسین ملک احمدی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۵. دانایی فرد، حسن، و نونا مؤمنی. ۱۳۸۷. تئوری رهبری اثربخش از دیدگاه امام علی (ع) استراتژی تئوری داده بنیاد متنی. مطالعات انقلاب اسلامی ۴ (۱۴): ۷۵ - ۱۱۰.
۶. ریسمانچیان، امید، و سایمون بل. ۱۳۸۹. شناخت کاربردی روش چیدمان فضا ددرک پیکره بندی فضایی شهرها. هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی ۲ (۴۳): ۴۹-۵۶.
۷. صاحب محمدیان، منصور. ۱۳۸۶. سلسله مراتب محرمیت در مساجد ایرانی. هنرهای زیبا (۳۹): ۵۹ - ۶۸
۸. طاهباز، منصوره، و شهربانو جلیلیان. ۱۳۹۱. اصول طراحی همساز با اقلیم در ایران با رویکرد به معماری مسجد. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۹. طباطبایی، سید محمد حسین. ۱۳۷۴. ترجمه تفسیر المیزان. ترجمه ی سید محمد باقر موسوی همدانی. قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
۱۰. طبسی، محسن، و فهیمه فاضلنسب. ۱۳۹۱. بازشناسی نقش و تأثیر جریان های فکری عصر صفوی در شکل گیری ورودی مساجد مکتب اصفهان. هنرهای زیبا معماری و شهرسازی (۵۱): ۸۱-۹۰.
۱۱. قرائتی، محسن. ۱۳۹۲. تفسیر نور. قم: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن.
۱۲. عبدالباقی، محمدفواد. ۱۳۸۴. المعجم المفهرس الالفاظ القرآن الکریم. تهران: اسلامی.
۱۳. کمالی پور، حسام، غلامحسین معماریان، محسن فیضی، و محمدفرید موسویان. ۱۳۹۱. ترکیب شکلی و پیکره بندی فضایی در مسکن

- بومی: مقایسه تطبیقی عرصه بندی فضای مهمان در خانه های سنتی کرمان. مسکن و محیط روستا ۳۱ (۱۳۸): ۱۶-۳.
۱۴. گروت، لیندا، و دیوید وانگ. ۱۳۸۸. روش های تحقیق در معماری. ترجمه ی علیرضا عینی فر. تهران: دانشگاه تهران.
۱۵. لطیفی، میثم، میثم چگین، و محسن فرجی. ۱۳۸۹. الگوی عملکرد شوراهای انضباط دانشجویی: نظریه ی داده بنیاد. راهبرد فرهنگ (۱۱-۱۰): ۱۶۵-۱۸۵.
۱۶. معماریان، غلامحسین. ۱۳۸۱. نحو فضای معماری. صفه: (۳۵): ۱۲: ۷۵-۸۳.
۱۷. معماریان، غلامحسین، و محمدعلی طیرسا. ۱۳۹۲. گونه و گونه شناسی معماری. انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران (۶): ۱۰۳-۱۱۴.
۱۸. مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۸۶. برگزیده تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۹. مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۸۷. تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۲۰. نقی زاده، محمد. ۱۳۹۱. تأملی در شناخت مبانی مسکن اسلامی ایرانی. کتاب ماه هنر (۱۷۰): ۳۸-۵۵.
۲۱. وثیق، بهزاد، آزاده پشتوتنی زاده، و محمدرضا بمانیان. ۱۳۸۸. مکان و مسکن در منظر اسلام. پژوهش های میانرشته های قرآن کریم (۳): ۹۳-۱۰۱.

References

1. *Holy Quran*.
2. Abd al-Baqi, Mohammad FOad. 1996. *al-Mu'jam al-Mufahras li Alfazh al-Qur'an al-Karim*. Tehran: Eslami.
3. Ardalan, Nader, and Laleh Bakhtyar. 2001. *Sense of Unity*. Translated by Hamid Shahrokh. Tehran: Khak.
4. Dalton, N. 2001. Fractional Configurational Analysis and a Solution to the Manhattan Problem. *In Space Syntax 3rd International Symposium*, Atlanta, USA. 7-11 May.
5. Danaie Fard, Hassan, and Nona Momeni. 2008. The Theory of Effective Leadership in Imam Ali's View: Strategy of Data-based Textual Theory. *The Research Journal on Islamic Revolution Studies* 4(14): 75-110.
6. Groat, Linda, and Wang, David. 2009. *Architectural Research Methods*. Translated by Alireza Einifar. Tehran: Tehran University Press.
7. Haji Ghasemi, Kambiz. 2005. *Ganjnameh Cyclopedia of Iranian Islamic Architecture, Houses of Yazd*. Tehran: Shahid Beheshti University.
8. Jeong, Sang Kyu, and Yong Un Ban. 2011. Computational Algorithms to Evaluate Design Solutions using Space Syntax. *Computer-Aided Design* 43(6): 664-676.
9. Kamalipoor, Hessam, Golomhussein Memarian, Mohsen Faizi, Mohammadfarid Mousavian. 2012. Formal Classification and Spatial Configuration in Vernacular Housing: A Comparative Study on the Zoning of the Reception Area in Traditional Houses of Kerman Province. *Housing and Rural Environment* 31 (138):3-16.
10. Klarqvist, B. 1993. *A Space Syntax Glossary*. Nordisk Arkitekturforskning (2): 11-12.
11. Kubat, Ayşe Sema, Ayşe Özbil, Özlem Özer, and Harun Ekinoğlu. 2012. *The Effect of Built Space on Way Finding in Urban Environments: A Study of the Historical peninsula in Istanbul*. In Eighth International Space Syntax Symposium, Santiago, Chile, 3-6 January.
12. Latifi, Meisam, Meisam Chegin, and Mohsen Faraji. 2010. *Student Committee's Performance Model: A Grounded Theory Approach*. *Strategies for Culture* (10 -11): 165-185.
13. Makarem Shirazi, Naser. 2007. *Selection of Tafsir-e-Nemuneh*. Tehran: Dar al-Kotob al-Eslamya.
14. Makarem Shirazi, Naser. 2008. *Tafsir-e-Nemuneh*. Tehran: Dar al-Kotob al-Eslamya.
15. Manum, Bendik, Espen Rusten, and Paul Benze. 2005. AGRAPH, Software for Drawing and Calculating Space Syntax Graphs. *In 5th International Space Syntax Symposium*, Delft, Netherlands, 13-17 June.
16. Memarian, Gholamhussein, and Tabarsa Mohammad Ali. 2013. Type and Typology in Architecture. *The Scientific Society of Architecture and Urbanism* (6): 103-114.
17. Memarian, Gholamhussein, and Tabarsa Mohammad Ali, and Arezou Sadoughi. 2011. Application of Access Graphs and Home Culture: Examining Factors Relative to Climate and Privacy in Iranian Houses. *Scientific Research and Essays* 6(30): 6350-6363.
18. Memarian, Gholamhussein, and Tabarsa Mohammad Ali. 2002. Architectural Space Syntax. *Soffeh* 12(35): 75-83.
19. Naghizadeh, Mohammad. 2012. Reflections on Understanding the Fundamental Principles of the Islamic Iranian Housing. *Ketab-e Mah-e Honar* (170): 38-55.
20. Qaraati, Mohsen. 1387. *Tafsir-e-Noor*. Qom: The Lessons from Qur'an Cultural Center.
21. Rismanchian, Omid, and Simon Bell. 2011. The Application of Space Syntax in Studying the Structure of the Cities. *Honar-ha-ye-Ziba Memari-va-Shahrsazi* 2(43):49-56.

22. Saheb Mohammadian, Mansoor. 1997. Privacy Hierarchy in Iranian Mosques. *Honar-ha-ye-Ziba Memari-va-Shahrsazi* (29): 59-68.
23. Selim Hakim, Bessim. 2002. *Arabic-Islamic Cities: Building and Planning Principles*. Translated by Mohammad Hussein Malek Ahmadi. Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance.
24. Sungur, C. Asli, and Gülen Çağdaş. 2003. Effects of Housing Morphology on user Satisfaction. *In Proceeding of the Fourth International Space Syntax Symposium*, London, UK, 17-19 June.
25. Tabassi, Mohsen, and Fahimeh Fazelnasab. 2012. Revisiting the Role of Thought Currents of the Safavid Era in the Shaping of the Facades of the Mosques Built Based on the Principles of Isfahan School of Architecture. *Honar-ha-ye-Ziba Memari-va-Shahrsazi* (51): 81-90.
26. Tabatabaee, Seyed Muhammad Hussein. 1996. *al-Mizan fi Tafsir al-Qoran*. Translated by Muhammad Bagher Mousavi Hamedani. Qom: Office of the Islamic Publications of Society of Seminary Teachers of Qom.
27. Tahbaz, Mansoureh, and Shahrbanou Djalilian. 2012. *Architeturial Design Principal Compatible with Climatic Conditions of Iran*. Tehran: Shahid Beheshti University.
28. Taher, B., and F. Brown. 2003. The Visibility Graph: An Approach for the Analysis of Traditional Domestic M'zabite Spaces. *In Space Syntax Fourth International Symposium*, London.
29. Turner, Alasdair. 2001. A program to perform visibility graph analysis. *In Proceedings of the 3rd Space Syntax Symposium*. Atlanta, USA. 7-11 May.
30. Vasiq, Behzad, Azadeh Pashoutanizadeh, and Mohammadreza Bemanian. 2010. Concept of Place in Quran. *Interdisciplinary Quranic Studies* 1(3): 93- 101.
31. <http://www.acsu.buffalo.edu/~arced/arch&society/organiz/syntax.htm>.

The Latent Pattern of Spatial Arrangement in Iranian-Islamic Houses (Case study of Rasoulia House, Yazd)

Hassan Ali Pourmand *

Assistant Professor, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Fatemeh Tabatabaei Malazi **

Student of M.A (Architecture engineering), Faculty of Art and Architecture, Islamic Azad University, South Tehran branch, Tehran, Iran (Corresponding Author)

Received:30/09/2015

Accepted: 02/02/2016

Abstract

Background: House in Islam, is considered as a center for teaching probity and creating a society without corruption and sin. Quran defines the best settlement for a human being the one, which is consistent with his needs and provides context for his growth and excellence. However, the mentioned factors are forgotten in contemporary housing and the Islamic theme is almost removed from the Iranian houses. So today we are witnessing houses far from the traditional Iranian pattern, which was combined with the rich Iranian-Islamic culture. In order to eliminate the gap between traditional and contemporary pattern, it is necessary to retrieve the values and principles considered in traditional architecture.

Researchers in this area, introduce features such as «unity, security, identity, coexistence with nature, moderation and social justice, beauty, hierarchy, preference spirituality, perfectionism, modesty, humility, purity, centrality, equality, privacy and comfort for Islamic house.

Purpose: Recent research in a different approach was after the principles, mentioned in Quran about the desired space arrangement in Islamic house, and by examining a sample of Iranian-Islamic house spatial arrangement, tried to discover the latent geometry of Iranian-Islamic house spatial structure. The purpose of the current study at the first step was to achieve the indicators affecting the desired spatial arrangement in Islamic perspective by grounded theory, and then evaluating the priorities of these indicators in Iranian- Islamic house spatial structure.

Methods: the methodology of the research was divided in to two main sections; the grounded theory and the case study method.

In the first section, in order to investigate the pattern of desired spatial arrangement, the related verses extracted from Quran. Then, for apprehending the intention of each verse, the key points extracted from three different Quran interpretations; Al-Mizan interpretation, Noor interpretation, and Nemuneh interpretation. These key points then changed to codes (open coding). At the next stage, the codes with similar concepts gathered in groups called concepts. Psychological effects, social effects, residence interpretations, building orientation, visual contact of spaces, permeability control and different aspects of safety such as personal, bio-climatic and psychological, were some of the concepts extracted at this step. Then in axial coding, the concepts similar in content, created categories. Hence, the categories including the importance of Islamic residence, the importance of

* hapourmand@modares.ac.ir

** fatemeh.tabatabaei.m@gmail.com

desired residence, importance of security, zoning, control and permeability, and the aims of the Islamic house, were some of the created categories. Finally the theory devised by selective coding. Selective coding was used after having found the core variable, which was the “characteristics of the Islamic residence” that was thought to be the core and explained the main concern. When the core variable was chosen, the data were selectively coded with the core guiding the coding not bothering about concepts with little importance to the core and its sub cores. Hence, the categories related to each other, and made four main sub cores; causal factors that include factors defining the cause of the investigation; underlying factors that defines the background of the investigation; preventive effects including factors that prevent achieving the main core; and strategies, which defines the solutions for achieving the goal. So, with the use of the grounded theory, the model of desired spatial arrangement extracted from Quran. Thus, the three key features of the desired arrangement and their application strategies defined: A) bioclimatic comfort and safety. B) Zoning. C) Monitoring and Control.

The second part of the research was devoted to the case study and assessed the extent to which the strategies were applied to Rasoulia house. At this stage, according to the extracted model, application of strategies for preparing bio-climatic comfort (appropriate orientation and spatial settlement of the building), appropriate zoning (visual hierarchy and connectivity of spaces and zones) and monitoring and control (space permeability and permeability control of spaces and zone) evaluated in the case study in three scales: microscale, macro scale, and middle scale. The macro scale evaluated the extent to which the climatic factors were applied to the building. Zoning and monitoring factors evaluated with space syntax method and its two related software programs; “a-Graph” software, used for justification graph and permeability indicators analysis including mean depth (MD), relative integration and Control, and “Depth map” software, used for visibility graph and visual indicators analysis including visual connectivity and visual control. The mentioned indicators were analyzed both in micro and middle scales. Finally the evaluated indicators were scored according to their responsibility to the Islamic house aims mentioned in extracted model.

Results: According to the results, the example of Islamic-Iranian accommodation was in full compliance with environmental factors. The hierarchy of access and visibility control of access to the space results in more security from theft, psychological security, personal and family privacy, and provides a hierarchically well segregated complex. Besides, the great integration of private and semi-private arenas shows the importance of familiarity in Iranian-Islamic house structure. However, the high integration of public arena (the entrance) with the complex, which means easy access from entrance to the other spaces of complex, was inappropriate for security from theft, as well as individual and family privacy.

Also visibility of the private spaces from the half-private arena, damages the personal privacy. Moreover, the same permeability of semi-public and semi-private sectors from entrance, which means the separation according to permeability was not performed well and may undermine the privacy of the family. Evaluation of the permeability of entrance space resulted in the priority of privacy to safety in placement of spaces.

Also the linear settlement of some interior spaces with opening on both interior and exterior facades, between interior and exterior yard, shows the importance of bioclimatic comfort in space arrangement. So the features according to their priority in spatial organization of Rasoulia house were as below:

According to the results, the most important issue was the adaptation to climatic factors and creating climate comfort by taking advantage of natural conditions and connection with nature. So, establishing bioclimatic comfort and security was prior to two other defined characteristics. That is while security of invade or theft was less important than the other aspects of security in the spatial structure of this Iranian-Islamic house example.

Keywords: Rasoulia House, Islamic-Iranian House, Grounded theory.

Managing Director: vice chancellor for
research-Iran University of Science and Technology

Editor-in-chief: Abdol Hamid Noghreh Kar

Administrative Director:

Mohammad Mannan Raeesi

Administrative assistant:

AmirHosein Yousefi

Persian literary Editor: Sara Motevalli

English literary Editor: Omid Khazaeian

Editorial Board Members:

Seyyed Gholam Reza Eslami: Associate Professor,
Tehran University

Hasan Bolkhari: Associate Professor, Tehran University

Mostafa Behzadfar: Professor,

Iran University of Science and Technology

Mohammad Reza Pourjafar: Professor,

Tarbiat Modares University

Mahdi Hamzeh Nejad: Assistant Professor,

Iran University of Science and Technology

Esmail Shieh: Professor, Iran University

of Science and Technology

Manoochehr Tabibian: Professor, Tehran University

Mohsen Faizi: Professor, Iran University

of Science and Technology

Hamid Majedi: Associate Professor, Science and

Research Branch, Islamic Azad University

Asghar Mohammad Moradi: Professor, Iran University

of Science and Technology

Gholam Hossein Memariyan: Professor, Iran University

of Science and Technology

Fatemeh Mehdizadeh: Associate Professor, Iran University

of Science and Technology

Mohammad Naghizade: Assistant Professor, Science and

Research Branch, Islamic Azad University

Ali Yaran: Associate Professor, Iran Ministry of Science,

Research and Technology

Design assistant: AmirHosein Yousefi

Reviewers for Volume3, Number9:

Bahman Adibzadeh, Associate professor, Shahid Beheshti
University

Azita Balali Oskuie: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art
University

Lida Balilianasl: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art
University

Mohammad Reza Bemanian: Professor, Tarbiat Modares
University

Mahdi Hamzeh Nejad: Assistant Professor, Iran University of
Science and Technology

Mohammad Manan Raesi: Assistant Professor, Iran University
of Science and Technology

Mohamad Ranjbar Kermani: Assistant Professor, Qom
University

Seid Mohammad Hoscin Zakeri: Assistant Professor, Shiraz
University

Ali Omranipur: Assistant Professor, kashan University

Minoo Gharabeiglu: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art
University

Mohamad Bagher Kabirsaber: Assistant Professor, University of
Tehran

Mansureh Tahbaz: Associate Professor, Sahid Beheshti
University

Jafar Taheri: Assistant Professor, Ferdosi University

Abolfazl Meshkini: Assistant Professor, Tarbiat Modares
University

Ghasem Motalebi: Assistant Professor, University of Tehran

Asghar Mohammad Moradi: Professor, Iran University of
Science and Technology

Fatemeh Mehdizadeh Seraj: Associate Professor, Iran
University

of Science and Technology

Seid Rasool Moosavi Haji: Associate Professor, Mazandaran
University

Masood Nari Qomi: Assistant Professor, Kashan University

Ahad Ebrahimi Nezhad: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art
University

Parisa Hashempur: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art

Behzad Vasiq: Assistant Professor Jondy Shapoor University

▣ **The Latent Pattern of Spatial Arrangement in Iranian-Islamic Houses (Case study of Rasoulia House, Yazd)**

Hassan Ali Pourmand / Fatemeh Tabatabaei Malazi

▣ **Surveying the Tools and Methods of Creating Privacy in the Zinat-ol Mulk Traditional House in Shiraz (Based on the Quran Verses and Islamic Hadiths)**

Kourosh Momeni / Neda Naseri

Analysis of the Importance, Priority and Originality of Open Space in the Mosque

▣ Amir Salmani / Mohammad Hossein Rahimi / Mehdi Khakzand

▣ **Comparing of Stylistics of Iranian mosques architecture and Persian poetry**

Afsaneh Khatonabadi

Urban Management of Urban Economic Spaces in Islamic Era and Development and Application of it in Contemporary Iranian Cities

▣ Mohammad Hossein Sharifzadegan / Behzad MalekpourAsl

Analytical comparison between Western Conservation Viewpoints and Islamic Ideology in Expressing Metaphysical Aspects of Architectural Heritage

▣ Reza Abouei / Mohammad Reza Owlia / Zohreh Yadegari / Shahab Efazat

**The role of restorer in restoring monuments of Islamic culture and civilization
A review of restoration approaches in restoration knowledge based on human factor
in restoration**

▣ Mahmood Arzhmand / Ahmad Aminpoor